

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Пелих Аліна

Актуальність теми зумовлена необхідністю розуміння неоднорідних, суперечливих соціальних процесів і потребою вдосконалення керування різноманітних спільнот, соціальних груп. Одним із таких соціальних феноменів, який швидко набирає оберти та розповсюджується прийнято вважати волонтерство. Проблема волонтерства, добродійної діяльності та милосердя посідає значне місце у сучасних наукових дослідженнях. В даний час феномен волонтерства все частіше стає об'єктом дослідження в різних галузях наукового пізнання. На сучасному етапі волонтерство виступає потужною за кількістю та характером діяльності соціальною силою, що спільно з іншими політичними інституціями (державами, міждержавними та наддержавними організаціями) визначає політику сучасності та стратегії майбутнього людства.

Проте свого подальшого ґрунтовного опрацювання потребує ціла низка теоретичних і прикладних аспектів волонтерства. Насамперед, концептуалізація підходів до розуміння волонтерства як соціального феномену, дослідження відмінностей між поняттями «волонтерська діяльність» та «волонтерський рух», з'ясування проблем, що супроводжують розвиток волонтерства в Україні, з'ясування перспективних шляхів розвитку вітчизняного волонтерства, зокрема, в середовищі студентства як найбільш активного його ресурсу.

Мета тези – висвітлити поняття волонтерства як соціального феномену в сучасному суспільстві.

Сьогодні феномен волонтерства трактується: як форма громадянської участі в суспільно корисних справах, спосіб колективної взаємодії й ефективний механізм вирішення актуальних соціально-педагогічних проблем; як діяльність, яка є непримусовою; ґрунтується на прагненні допомогти; як справа, зроблена без попередньої думки про фінансову винагороду; як робота, а не гра; як добровільний

вибір діяльності, який відображає особисті погляди й позиції; активна участь громадянина в суспільному житті, що виражається зазвичай у спільній діяльності в межах різних асоціацій, сприяє покращенню якості життя; як національна ідея – ідея милосердя та добродійності, ресурс філантропії – людинолюбства, добродійності, благодійної діяльності, соціальної підтримки, заступництва й захисту знедолених громадян через милосердя [5].

Волонтерство належить до числа тих соціальних феноменів, що мають безпосередній стосунок до формування реалій та перспектив розвитку соціуму у всій сукупності сфер його життєдіяльності та на різних рівнях його представлення: від окремого індивіда чи соціальних груп до націй та глобального суспільства. У найбільш загальному вигляді волонтерство можливо визначити як свідому, добровільну та неоплачувану діяльність на благо інших, а волонтера як вмілу та відповідальну людину, яка має можливість присвятити свій вільний час добровільній праці в певній сфері громадської діяльності, де це необхідно.

Відповідно до положень закону «Про волонтерську діяльність» визначено наступні поняття: волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги; волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються та надаються волонтерами і волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність є формою благодійництва та добровільною, соціально спрямованою, неприбутковою діяльністю, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [1].

Важивим аспектом наукових розвідок щодо волонтерства є питання розмежування змісту низки понять, що стосуються цього соціального феномену. Різниця між волонтерською діяльністю і волонтерським рухом полягає в тому, що перша розуміється з точки зору конкретики певного виду безоплатної діяльності та часово-просторового обмеження, а волонтерський рух – як узагальнення сукупності

усіх видів волонтерської діяльності, що відображає розвиток феномену волонтерства на певному історичному етапі та несе аксіологічну цінність.

Становлення волонтерської діяльності в Україні відбувається сьогодні за такими напрямками [6]:

1. Традиційний для багатьох країн західного світу обмін групами молодих добровольців, які мають на меті транслявання власної культури (історії, традицій, мови, досвіду з певних видів професійної та суспільної діяльності людини) та засвоєння аналогічно культури тієї країни, до якої за домовленістю виїжджає на певний час волонтер; надання молоді можливості навчатися і розвивати різні лінії взаємозв'язку, а також служити суспільству..

2. Добровільна безкоштовна робота волонтерів у громадських та некомерційних організаціях, яка має на меті допомогу будь-яким категоріям населення у будь-яких видах діяльності, навчанні, потенціальному розвитку.

3. Добровільна систематична або епізодична допомога державним установам у здійсненні соціальної політики: допомога освітянським (шкільним та позашкільним) закладам у навчально-виховній роботі, закладам соціального забезпечення в роботі з молоддю з особливими потребами та з людьми похилого віку.

4. Волонтерська діяльність, як результат творчого саморозвитку, бажання навчати всіх, хто прагне, тому, що сам добре знаєш та вмієш, але що не завжди є власною професією добровільного помічника.

5. Педагогічно спрямована волонтерська діяльність як засіб розвитку особистості, її соціалізації, духовного становлення. Цей напрям засвоюється в дитячих та молодіжних об'єднаннях, які передбачають суспільно корисну діяльність, в різних угрупованнях при центрах соціальних служб для молоді.

Згідно з Законом України «Про волонтерську діяльність» [1], волонтерство здійснюється за такими напрямками: надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних,

безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації; здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку й іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги; надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям; надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів; проведення заходів, пов'язаних із охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [3].

Формування та розвиток волонтерської діяльності є одним з провідних шляхів реалізації галузю соціальної роботи низки її завдань в сфері освіти та виховання, охорони здоров'я, соціального захисту населення, правозахисної діяльності тощо. Сучасний вітчизняний та зарубіжний досвід розглядає волонтерство як форму соціальної роботи, що спроможна ефективно долати процес абстрагування людей від громадських проблем, сприяти становленню моделі колективної участі та системного відтворення людських та цивілізаційних цінностей [4].

Особливість волонтерської діяльності в Україні полягає в тому, що доволі чисельною її групою є студентська молодь, а тому дослідження саме цієї категорії волонтерів викликала науковий інтерес. Аналіз низки вітчизняних університетів продемонстрував наявність волонтерських осередків, що діють у різних напрямках та формах, відповідно до конкретних суспільних потреб та цілей волонтерського руху [2].

Таким чином, *волонтерська діяльність* – це невід'ємна частина сучасного суспільства. Волонтерство як феномен являється важливим конструктом у сучасному суспільстві. Це не тільки явище сучасного світу, коріння його закладені в традиціях та народних звичаях багатьох країн. Це – і конкретна практична

діяльність великої кількості людей, які реалізують власні добродійні ідеї, наміри, плани. Вимоги нашого часу сприяють модернізації форм і методів волонтерської діяльності. Однак мотиви і функції волонтерства залишаються незмінними: бажання допомагати нужденним і активно брати участь як у громадському, так і в своєму власному житті. Волонтерство у сучасному суспільстві є важливим сучасним феноменом, значимість і вплив якого зростає з кожним роком.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. Закон України «Про волонтерську діяльність». 2011. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
2. Голубенко Т. Волонтерство як інструмент соціального виховання студентської молоді в умовах вищого навчального закладу. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. 2018. С.151–157.
3. Загальна декларація про волонтерську діяльність. 2011. URL: <https://old.dyvensvit.org/articles/2018.html>
4. Калениченко Р. Волонтерство в соціальній роботі. Київ. 2018. КиМУ.
5. Коваль Г. Волонтерство як складний соціально-психологічний феномен 2017. URL: <https://surl.li/btivpb>
6. Кордонєць Н. Волонтерство та його зв'язок із соціалізацією особистості. Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень Київ. 2019. С.132–134